

KONINKRIJK BELGIE

ROYAUME DE BELGIQUE

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, achtste kamer, op 22 februari 1996 door de Minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem van advies te dienen over een voorontwerp van wet "houdende instemming met het Verdrag inzake de wet die van toepassing is op onderhoudsverplichtingen, gedaan te 's-Gravenhage op 2 oktober 1973", heeft, na de zaak te hebben onderzocht op de zittingen van 5 november 1996 en 10 juni 1997, op laatstvermelde datum het volgende advies gegeven :

AVIS DU CONSEIL D'ETAT

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, huitième chambre, saisi par le Ministre des Affaires étrangères, le 22 février 1996, d'une demande d'avis sur un avant-projet de loi "portant assentiment à la Convention sur la loi applicable aux obligations alimentaires, faite à La Haye le 2 octobre 1973", après avoir examiné l'affaire en ses séances des 5 novembre 1996 et 10 juin 1997, a donné, à cette dernière date, l'avis suivant :

STREKKING VAN HET ONTWERP

1. Het voor advies voorgelegde voorontwerp van wet beoogt de instemming van de wetgever met het Verdrag inzake de wet die van toepassing is op onderhoudsverplichtingen, ondertekend te 's-Gravenhage op 2 oktober 1973 (1).

1.1. Het verdrag bevat een aantal regels van internationaal privaatrecht die van toepassing zijn op onderhoudsverplichtingen voortvloeiend uit familiebetrekkingen, uit bloedverwantschap, huwelijk of aanverwantschap, met inbegrip van onderhoudsverplichtingen jegens een onwettig kind (artikel 1).

1.2. Het verdrag wijst in de eerste plaats de wet aan die op zulke onderhoudsverplichtingen van toepassing is. De toepasselijke wet hoeft niet noodzakelijk de wet te zijn van een van de partijen bij het verdrag (artikel 3).

Het verdrag somt vooreerst een aantal algemene verwijzingsregels op. In beginsel is de wet van de gewone verblijfplaats van de onderhoudsgerechtigde de toepasselijke wet (artikel 4). Indien die wet het niet mogelijk maakt onderhoud van de onderhoudsplichtige te verkrijgen, is de nationale wet die gemeenschappelijk is aan de onderhoudsgerechtigde en de onderhoudsplichtige van toepassing (artikel 5). Indien ook die wet het niet mogelijk maakt onderhoud van de onderhoudsplichtige te verkrijgen, wordt de

(1) Dit verdrag is, overeenkomstig artikel 25, eerste lid, op 1 oktober 1977 in werking getreden.

onderhoudsverplichting geregeld door de interne wet van de autoriteit bij welke de zaak aanhangig is ("lex fori") (artikel 6).

Naast die algemene verwijzingsregels zijn er een aantal bijzondere verwijzingsregels, die betrekking hebben op welbepaalde situaties. Zo voorziet het verdrag in een bepaalde exceptie ten voordele van de onderhoudsplichtige, in de gevallen waar de onderhoudsverplichting bestaat tussen personen die met elkaar in de zijlijn verwant zijn of tussen aanverwanten (artikel 7). De onderhoudsverplichting tussen uit de echt gescheiden echtgenoten blijft geregeld door de wet die op de echtscheiding van toepassing is; deze regel geldt ook inzake scheiding van tafel en bed, en inzake nietigverklaring en vernietiging van het huwelijk (artikel 8). De terugbetaling aan een openbare instelling van het onderhoud dat die instelling aan de onderhoudsgerechtigde heeft uitgekeerd, wordt geregeld door de wet waaraan die instelling is onderworpen (artikel 9).

1.3. Het verdrag somt verder de aangelegenheden op die geregeld worden door de toepasselijke wet, aangewezen volgens de hiervóór genoemde verwijzingsregels. Tot die aangelegenheden, die louter exemplatief vermeld worden, behoren de vraag of een schuldeiser onderhoud kan vorderen en zo ja, in welke mate en van wie, de vraag wie een vordering terzake kan instellen en binnen welke termijn, en de vraag naar de omvang van de verplichting van een onderhoudsplichtige ten aanzien van een openbare instelling die een onderhoud heeft uitgekeerd (artikel 10).

.../...

1.4. Het verdrag bepaalt ten slotte dat de toepassing van de door het verdrag aangewezen wet slechts geweigerd kan worden indien die wet kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde van het forum (artikel 11).

2. Het verdrag voorziet voor de verdragsluitende staten in de mogelijkheid om een aantal voorbehouden te maken.

Uit de memorie van toelichting bij het voorontwerp van wet blijkt dat de regering zich voorneemt gebruik te maken van de mogelijkheden bedoeld in de artikelen 14 en 15 van het verdrag. Hierop wordt verder teruggekomen (zie algemene opmerking 2).

3. Zoals is bepaald in artikel 18 van het verdrag, is het verdrag bedoeld om, tussen de staten die er partij bij zijn, in de plaats te komen van het Verdrag nopens de wet welke op de onderhoudsverplichtingen jegens kinderen toepasselijk is, ondertekend te 's-Gravenhage op 24 oktober 1956 (1).

(1) Het verdrag van 1956 is goedgekeurd bij de wet van 17 juli 1970.

ALGEMENE OPMERKINGEN

1. Aan de gemachtigde ambtenaar is gevraagd of de bekrachtiging van het verdrag een weerslag zou hebben op andere verdragen.

De gemachtigde heeft in dit verband gewezen op het feit dat het verdrag een oplossing zou kunnen inhouden voor problemen die zullen rijzen bij de toepassing van het Belgisch-Marokkaans verdrag inzake de erkenning en tenuitvoerlegging van gerechtelijke beslissingen inzake onderhoudsverplichtingen, ondertekend te Rabat op 15 juli 1991 (1). Het lijkt nuttig om de desbetreffende uitleg te citeren :

"Het Verdrag van Den Haag van 1973 inzake de toepasbare wet is van het universele type. Dit houdt in dat het verdrag wordt toegepast zelfs indien artikel 4 van het verdrag de wet van een niet-Lidstaat aanduidt (artikel 3).

De ratificatie van betreffend verdrag van 1973 zal ongetwijfeld verhelpen aan enige nadelen, vervat in het Belgisch-Marokkaanse verdrag van 1991, met name wat betreft de financiële situatie van Marokkaanse onderdanen die in België leven.

Deze nadelen zijn verbonden met het feit dat het Marokkaanse recht de instelling van het onderhoudsgeld voor de gescheiden of verstoten vrouw niet kent.

Er kunnen zich dan ook twee verschillende situaties voordoen :

(1) Dit verdrag is nog niet goedgekeurd door de wetgever, en is dus ook nog niet in werking getreden.

- in het eerste geval wordt een Marokkaanse beslissing inzake de echtscheiding of verstoting erkend in België. Artikel 14.3 speelt in dit geval niet. In deze hypothese woont de echtgenoot ofwel in een van beide landen en werd er een vonnis op tegenspraak gewezen, ofwel woont de echtgenoot in Marokko en in dat geval kan het ook om een verstekvonnis gaan;
- in het andere geval wordt de beslissing niet erkend in België.

In het eerste geval erkent de Belgische rechter een Marokkaanse beslissing betreffende de ontbinding van het huwelijk, die echter geen bepalingen omtrent onderhoudsgeld bevat, aangezien deze instelling niet bestaat naar Marokkaans recht.

Indien men deze beslissing beschouwt als een beslissing waarbij geen onderhoudsgeld wordt toegekend, dan kan de Belgische rechter gevat worden door een verzoek tot herziening van deze beslissing.

Op basis van artikel 8 (perpetuatio iuris) dient de Belgische rechter de wet die van toepassing was op de ontbinding van het huwelijk eveneens op de herziening toe te passen, d.w.z. de Marokkaanse wet.

Aangezien op basis van de Marokkaanse wet er geen onderhoudsgeld kan worden toegestaan, kan de Belgische rechter deze wet naast zich neerleggen, indien hij van oordeel is dat deze klaarblijkelijk strijdig is met de openbare orde (verdrag op de toepasbare wet, artikel 11).

De rechter kan dan de wet toepassen die wordt aangeduid door artikel 4, met name de wet van de gewone verblijfplaats van de eiser, de Belgische wet.

In de veronderstelling dat de Marokkaanse beslissing niet wordt erkend in België, stelt dit probleem zich uiteraard niet, aangezien de rechter automatisch de regel vervat in artikel 4 zal toepassen op elk verzoek inzake onderhoudsgeld dat hem wordt voorgelegd".

.../...

De gemachtigde ambtenaar heeft ook nog gewezen op de "gevolgen van een dergelijke oplossing in het kader van een exequatur procedure in Marokko" :

"Indien de erkenning wordt gevraagd in Marokko van een Belgische beslissing, waarbij onderhoudsgeld wordt toegekend, kan de Marokkaanse rechter deze erkenning slechts weigeren door zich te beroepen op een schending van zijn eigen openbare orde (Belgisch-Marokkaans verdrag, artikel 4)".

2. Het is gebruikelijk dat, als de regering zich voorneemt om bij de bekrachtiging van een verdrag een aantal voorbehouden te maken, die voorbehouden in de memorie van toelichting bij het ontwerp van goedkeuringswet worden uiteengezet en aldus op voorhand ter kennis van de Wetgevende Kamers worden gebracht (1).

Te dezen blijkt uit de memorie van toelichting dat de regering zich voorneemt om de voorbehouden te maken, die bedoeld zijn in de artikelen 14 en 15 van het verdrag. Overeenkomstig die voorbehouden zou het verdrag niet toegepast worden op bloedverwanten in zijlijn (artikel 14, 1.), noch op aanverwanten (artikel 14, 2.), noch op gescheiden echtgenoten, als het echtscheidingsvonnis bij verstek is gewezen, in een staat waarin de verstekdoende partij niet haar gewone verblijfplaats had (artikel 14, 3.).

(1) Zie J. Masquelin, *Le droit des traités dans l'ordre juridique et dans la pratique diplomatique belges*, Brussel, 1980, I, pp. 199-202, nr. 179 (tweede van de beschreven systemen).

Voorts zou de Belgische wet toegepast worden op de onderhoudsgerechtigde en de onderhoudsplichtige die allebei de Belgische nationaliteit hebben, indien de onderhoudsplichtige in België zijn gewone verblijfplaats heeft (artikel 15).

Aangezien de bedoelde voorbehouden in belangrijke mate afbreuk doen aan de beginselen van het verdrag, is het nodig dat voor die voorbehouden een verantwoording gegeven wordt.

Ter aanvulling van hetgeen beknopt uiteengezet is in de memorie van toelichting, heeft de gemachtigde ambtenaar bijkomende toelichtingen verstrekt. Die toelichtingen worden hierna letterlijk aangehaald.

2.1. In verband met het voorbehoud bedoeld in artikel 14, 1. en 2., heeft de gemachtigde ambtenaar het volgende verklaard :

"(Artikel 14, 1. en 2., voorziet in) de mogelijkheid om een voorbehoud te formuleren. Dankzij het voorbehoud wordt de categorie van de begunstigden, in vergelijking tot artikel 206 van ons Burgerlijk Wetboek, niet uitgebreid; enkel bloedverwanten in de eerste graad krijgen rechten.

In de praktijk zal het erop neerkomen dat een Belgische rechter die gevat is door een verzoek tot toekenning van onderhoudsgeld, uitgaande van een Japanner woonachtig in Japan en ten laste van zijn neef woonachtig in België, het verzoek onontvankelijk zal moeten verklaren (...).

(...).

.../...

Het voorbehoud dat de Belgische regering (...) wenst te maken wordt (...) op voldoende wijze uitgelegd in de memorie van toelichting. Het Burgerlijk Wetboek geeft de bestaande sociale dimensie weer : de familiale solidariteit situeert zich binnen een kern gevormd door de echtgenoten, de ouders en de kinderen, de bloedverwanten in de eerste graad en de ex-echtgenoten.

Tot slot wens ik er uw aandacht op te vestigen dat alle Lidstaten, met uitzondering van Frankrijk, Japan en Nederland, dit voorbehoud gemaakt hebben".

2.2. In verband met het voorbehoud bedoeld in artikel 14, 3., heeft de gemachtigde ambtenaar het volgende verklaard :

"Artikel 14.3 staat de Lidstaten toe een voorbehoud te maken opdat het verdrag niet van toepassing zou zijn op onderhoudsverplichtingen die werden toegekend in een beslissing tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, indien deze beslissing bij verstek genomen werd in een Lidstaat en de niet verschenen partij (haar) woonplaats niet had in deze Lidstaat.

België is van plan dit voorbehoud te maken.

Indien België dit niet zou doen, dan zou de exceptie van openbare orde volstaan, op voorwaarde dat de rechter een beslissing waarin geen onderhoudsgeld wordt toegekend kan herzien (...).

Het voorbehoud geeft de rechter de mogelijkheid om de wet die de persoonlijke gevolgen van de scheiding regelt, niet toe te passen. Hij kan zich daartoe baseren op een uitdrukkelijke tekst. Dit creëert enige rechtszekerheid. Aan de andere kant schept het voorbehoud echter ook een vorm van onzekerheid, aangezien niet bepaald wordt welke wet er, met inachtnaam van de regels van het Internationaal Privaatrecht, dan wel dient te worden toegepast.

.../...

Indien de ex-echtgenoten verschillende nationaliteiten hebben, beveelt Professor Watté (Les droits et devoirs respectifs des époux en droit international privé, Larcier, Brussel, 1987, pp. 251 e.v.) de toepassing aan van de wet van de woonplaats van de eiser van het onderhoudsgeld. Een belangrijk deel van de rechtsleer en rechtspraak houdt het echter op de toepassing van de lex familiae, d.w.z. de wet die ook van toepassing is op de persoonlijke gevolgen van het huwelijk. In de meeste gevallen is dit de wet van de echtgenoot, vaak de onderhoudsplichtige.

Indien de ex-echtgenoten dezelfde nationaliteit hebben, dan zijn rechtspraak en rechtsleer het erover eens dat het de gemeenschappelijke persoonlijke wet is die geldt.

In beide gevallen kunnen, volgens de rechtsleer, te nadelige gevolgen voor de schuldeiser verminderd worden door de openbare orde in te roepen.

Teneinde aan de onzekerheid omtrent de toe te passen wet te verhelpen, zou men kunnen overwegen om de draagwijdte van het voorbehoud te beperken m.a.w. niet het verdrag in zijn geheel buiten werking te stellen, maar enkel de regel van het perpetuatio iure, vervat in artikel 8. Deze oplossing wordt ook gesuggereerd door Professor Verwilghen in zijn verklarend verslag bij het verdrag (nr. 165).

Op deze manier zou artikel 4 op de gewone manier worden toegepast en wordt de partij in de zwakste positie beschermd. Dit komt overeen met de geest van het verdrag, met name een maximum aan bescherming aan de zwakste partij te verlenen, door een opeenvolging van wetten te voorzien, die van toepassing worden indien de voorgaande wet geen mogelijkheid schept tot het verkrijgen van een onderhoudsrecht".

De Raad van State stelt vast dat M. Verwilghen in zijn toelichtend verslag inderdaad voorstelt dat, als een staat gebruik wenst te maken van het voorbehoud bedoeld in artikel 14, 3., hij dan zou verklaren dat enkel artikel 8

.../...

niet toegepast zou worden, en dat men m.a.w. zou terugkeren tot de toepassing van de algemene regels vervat in de artikelen 4 tot 6. Volgens de rapporteur strookt die werkwijze meer met de bedoeling van de stellers van het verdrag dan de te ruim geformuleerde tekst van artikel 14 (geciteerd verslag, nr. 165).

Het staat aan de regering om in de memorie van toelichting te preciseren welke draagwijdte zij aan het voorbehoud wil geven.

2.3. In verband met het voorbehoud bedoeld in artikel 15, heeft de gemachtigde ambtenaar geen nadere toelichting verstrekt.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Opschrift

In het opschrift vervange men het woord "gedaan" door "ondertekend".

Dezelfde opmerking geldt voor artikel 2.

Tekst van het verdrag

Alleen de Engelse en de Franse tekst van het verdrag zijn authentiek. De Nederlandse tekst is slechts een niet-officiële vertaling.

.../...

Onverminderd het voorgaande, komt het de Raad van State voor dat de Nederlandse vertaling op een aantal punten verbeterd zou kunnen worden :

- in artikel 2, tweede lid, schrijve men : "De met toepassing van het Verdrag ... in artikel 1 genoemde betrekkingen";
- in artikel 7 vervange men de woorden "personen die elkaar in de zijlinie bestaan" door "bloedverwanten in de zijlijn";
- in artikel 8, eerste lid, schrijve men : "In afwijking van de artikelen 4 tot 6 (1) beheerst, in de verdragsluitende staat waar de echtscheiding is uitgesproken of erkend, de wet die van toepassing is op de echtscheiding de onderhoudsverplichtingen ...";
- in artikel 8, tweede lid, vervange men de woorden "De voorgaande alinea" door "Het vorige lid";
- in artikel 9 schrijve men : "Het recht van een openbare instelling om terugbetaling ... de wet waaraan de instelling is onderworpen";

(1) Er lijkt een gebrek aan overeenstemming te zijn tussen de Franse en de Engelse tekst van het verdrag ("par dérogation aux articles 4 à 6"/"notwithstanding the provisions of Articles 4 to 6"). Uit het toelichtend verslag van M. Verwilghen kan afgeleid worden dat de Franse tekst het best de bedoeling van de stellers van de tekst weergeeft (nr. 152).

- in artikel 10, 3., schrijf men : "... wanneer de openbare instelling die onderhoud aan de onderhoudsgerechtigde heeft verstrekt, terugbetaling van haar uitkering vraagt";
- in artikel 11, eerste lid, schrijf men : "De toepassing van de door het Verdrag aangewezen wet kan slechts geweigerd worden indien zij kennelijk onverenigbaar is ...";
- in artikel 14, 1., schrijf men : "tussen bloedverwanten in de zijlijn";
- in artikel 14, 3., in fine, schrijf men : "... niet haar gewone verblijfplaats had";
- in artikel 18, tweede lid, vervang men de woorden "De eerste alinea" door "Het eerste lid";
- in artikel 26, eerste lid, vervang men de woorden "de eerste alinea van artikel 25" door "artikel 25, eerste lid".

PORTEE DU PROJET

1. L'avant-projet de loi soumis pour avis a pour objet l'assentiment du législateur à la Convention sur la loi applicable aux obligations alimentaires, signée à La Haye le 2 octobre 1973 (1).

1.1. La convention comporte un certain nombre de règles de droit international privé qui s'appliquent aux obligations alimentaires découlant de relations de famille, de parenté, de mariage ou d'alliance, y compris les obligations alimentaires envers un enfant non légitime (article 1er).

1.2. La convention désigne en premier lieu la loi qui s'applique à de pareilles obligations alimentaires. Point n'est besoin que la loi applicable soit celle de l'une des parties contractantes (article 3).

La convention énonce tout d'abord quelques règles de rattachement générales. En principe, la loi applicable est celle de la résidence habituelle du créancier d'aliments (article 4). Si cette loi ne permet pas d'obtenir des aliments du débiteur, c'est la loi nationale commune au créancier et au débiteur d'aliments qui s'applique (article 5). Si cette loi ne permet pas davantage d'obtenir des aliments du débiteur, l'obligation alimentaire est réglée par la loi interne de l'autorité saisie de l'affaire ("lex fori") (article 6).

(1) Conformément à l'article 25, alinéa 1er, cette convention est entrée en vigueur le 1er octobre 1977.

Outre ces règles de rattachement générales, il y a un certain nombre de règles de rattachement particulières qui se rapportent à des situations bien déterminées. Ainsi, la convention prévoit une exception au bénéfice du débiteur dans les cas où l'obligation alimentaire concerne des collatéraux ou des alliés (article 7). L'obligation alimentaire entre époux divorcés demeure réglée par la loi qui régit le divorce; cette règle s'applique également aux cas de séparation de corps, de nullité et d'annulation du mariage (article 8). Le remboursement à une institution publique des aliments qu'elle a fournis au créancier, est soumis à la loi qui régit cette institution (article 9).

1.3. La convention énumère ensuite les matières réglées par la loi applicable, qui est désignée selon les règles de rattachement précitées. Au nombre de ces matières figurent, à titre de simple exemple, la question de savoir si un créancier peut réclamer des aliments et, dans l'affirmative, dans quelle mesure et à qui, la question de savoir qui est admis à intenter une action à cet effet et dans quels délais, et la question des limites de l'obligation d'un débiteur à l'égard d'une institution publique qui a fourni des aliments (article 10).

1.4. La convention indique, enfin, que l'application de la loi désignée par la convention ne peut être écartée que si elle est manifestement incompatible avec l'ordre public du for (article 11).

.../...

2. La convention prévoit la possibilité pour les Etats contractants de faire un certain nombre de réserves.

Il ressort de l'exposé des motifs de l'avant-projet de loi que le gouvernement envisage de faire usage des possibilités visées aux articles 14 et 15 de la convention. Ce point sera à nouveau évoqué ci-après (voir l'observation générale 2).

3. Ainsi que le prévoit l'article 18 de la convention, celle-ci est appelée à remplacer, dans les rapports entre les Etats qui y sont parties, la Convention sur la loi applicable aux obligations alimentaires envers les enfants, signée à La Haye le 24 octobre 1956 (1).

OBSERVATIONS GENERALES

1. Il a été demandé au fonctionnaire délégué si la ratification de la convention aurait une répercussion sur d'autres conventions.

A cet égard, le délégué a attiré l'attention sur le fait que la convention pourrait apporter une solution aux problèmes que posera l'application de la convention belgo-marocaine sur la reconnaissance et l'exécution des décisions judiciaires en matière d'obligations alimentaires, signée à

(1) La convention de 1956 a été approuvée par la loi du 17 juillet 1970.

Rabat le 15 juillet 1991 (1). Il paraît utile de citer les explications fournies à ce propos :

"Het Verdrag van Den Haag van 1973 inzake de toepasbare wet is van het universele type. Dit houdt in dat het verdrag wordt toegepast zelfs indien artikel 4 van het verdrag de wet van een niet-Lidstaat aanduidt (artikel 3).

De ratificatie van betreffend verdrag van 1973 zal ongetwijfeld verhelpen aan enige nadelen, vervat in het Belgisch-Marokkaanse verdrag van 1991, met name wat betreft de financiële situatie van Marokkaanse onderdanen die in België leven.

Deze nadelen zijn verbonden met het feit dat het Marokkaanse recht de instelling van het onderhoudsgeld voor de gescheiden of verstoten vrouw niet kent.

Er kunnen zich dan ook twee verschillende situaties voordoen :

- in het eerste geval wordt een Marokkaanse beslissing inzake de echtscheiding of verstoting erkend in België. Artikel 14.3 speelt in dit geval niet. In deze hypothese woont de echtgenoot ofwel in een van beide landen en werd er een vonnis op tegenspraak gewezen, ofwel woont de echtgenoot in Marokko en in dat geval kan het ook om een verstekvonnis gaan;
- in het andere geval wordt de beslissing niet erkend in België.

In het eerste geval erkent de Belgische rechter een Marokkaanse beslissing betreffende de ontbinding van het huwelijk, die echter geen bepalingen omtrent onderhoudsgeld bevat, aangezien deze instelling niet bestaat naar Marokkaans recht.

(1) Cette convention n'a pas encore été approuvée par le législateur, et n'est donc pas encore entrée en vigueur.

Indien men deze beslissing beschouwt als een beslissing waarbij geen onderhoudsgeld wordt toegekend, dan kan de Belgische rechter gevat worden door een verzoek tot herziening van deze beslissing.

Op basis van artikel 8 (perpetuatio iuris) dient de Belgische rechter de wet die van toepassing was op de ontbinding van het huwelijk eveneens op de herziening toe te passen, d.w.z. de Marokkaanse wet.

Aangezien op basis van de Marokkaanse wet er geen onderhoudsgeld kan worden toegestaan, kan de Belgische rechter deze wet naast zich neerleggen, indien hij van oordeel is dat deze klaarblijkelijk strijdig is met de openbare orde (verdrag op de toepasbare wet, artikel 11).

De rechter kan dan de wet toepassen die wordt aangeduid door artikel 4, met name de wet van de gewone verblijfplaats van de eiser, de Belgische wet.

In de veronderstelling dat de Marokkaanse beslissing niet wordt erkend in België, stelt dit probleem zich uiteraard niet, aangezien de rechter automatisch de regel vervat in artikel 4 zal toepassen op elk verzoek inzake onderhoudsgeld dat hem wordt voorgelegd".

Le fonctionnaire délégué a souligné, en outre, les conséquences d'une pareille solution dans le cadre d'une procédure d'exequatur au Maroc :

"Indien de erkenning wordt gevraagd in Marokko van een Belgische beslissing, waarbij onderhoudsgeld wordt toegekend, kan de Marokkaanse rechter deze erkenning slechts weigeren door zich te beroepen op een schending van zijn eigen openbare orde (Belgisch-Marokkaans verdrag, artikel 4)".

.../...

2. Il est d'usage, lorsque le gouvernement envisage de formuler des réserves lors de la ratification d'une convention, que celles-ci soient explicitées dans l'exposé des motifs du projet de loi d'approbation et qu'elles soient, de la sorte, préalablement portées à la connaissance des Chambres législatives (1).

En l'espèce, il appert de l'exposé des motifs que le gouvernement envisage de formuler les réserves visées aux articles 14 et 15 de la convention. Conformément à ces réserves, la convention ne s'appliquerait pas aux collatéraux (article 14, 1.), ni aux alliés (article 14, 2.), ni aux époux divorcés, lorsque la décision de divorce a été rendue par défaut dans un Etat où la partie défaillante n'avait pas sa résidence habituelle (article 14, 3.). Par ailleurs, la loi belge serait appliquée au créancier et au débiteur d'aliments qui ont tous deux la nationalité belge, si le débiteur a sa résidence habituelle en Belgique (article 15).

Dès lors que les réserves concernées affectent dans une large mesure les principes de la convention, elles doivent faire l'objet d'une justification.

En complément de ce qui a été relevé succinctement dans l'exposé des motifs, le fonctionnaire délégué a fourni

(1) Voir J. Masquelin, Le droit des traités dans l'ordre juridique et dans la pratique diplomatique belges, Bruxelles, 1980, I, pp. 199-202, n° 179 (le deuxième des systèmes décrits).

des éclaircissements supplémentaires. Ces éclaircissements sont reproduits textuellement ci-après.

2.1. En ce qui concerne la réserve visée à l'article 14, 1. et 2., le fonctionnaire délégué a précisé ce qui suit :

"(Artikel 14, 1. en 2., voorziet in) de mogelijkheid om een voorbehoud te formuleren. Dankzij het voorbehoud wordt de categorie van de begunstigten, in vergelijking tot artikel 206 van ons Burgerlijk Wetboek, niet uitgebreid; enkel bloedverwanten in de eerste graad krijgen rechten.

In de praktijk zal het erop neerkomen dat een Belgische rechter die gevat is door een verzoek tot toekenning van onderhoudsgeld, uitgaande van een Japanner woonachtig in Japan en ten laste van zijn neef woonachtig in België, het verzoek onontvankelijk zal moeten verklaren (...).

(...).

Het voorbehoud dat de Belgische regering (...) wenst te maken wordt (...) op voldoende wijze uitgelegd in de memorie van toelichting. Het Burgerlijk Wetboek geeft de bestaande sociale dimensie weer : de familiale solidariteit situeert zich binnen een kern gevormd door de echtgenoten, de ouders en de kinderen, de bloedverwanten in de eerste graad en de ex-echtgenoten.

Tot slot wens ik er uw aandacht op te vestigen dat alle Lidstaten, met uitzondering van Frankrijk, Japan en Nederland, dit voorbehoud gemaakt hebben".

2.2. En ce qui concerne la réserve visée à l'article 14, 3., le fonctionnaire délégué a précisé ce qui suit :

"Artikel 14.3 staat de Lidstaten toe een voorbehoud te maken opdat het verdrag niet van toepassing zou zijn op onderhoudsverplichtingen die werden toegekend in een beslissing tot echtscheiding, scheiding

.../...

van tafel en bed of nietigverklaring van het huwelijk, indien deze beslissing bij verstek genomen werd in een Lidstaat en de niet verschenen partij (haar) woonplaats niet had in deze Lidstaat.

België is van plan dit voorbehoud te maken.

Indien België dit niet zou doen, dan zou de exceptie van openbare orde volstaan, op voorwaarde dat de rechter een beslissing waarin geen onderhoudsgeld wordt toegekend kan herzien (...).

Het voorbehoud geeft de rechter de mogelijkheid om de wet die de persoonlijke gevolgen van de scheiding regelt, niet toe te passen. Hij kan zich daartoe baseren op een uitdrukkelijke tekst. Dit creëert enige rechtszekerheid. Aan de andere kant schept het voorbehoud echter ook een vorm van onzekerheid, aangezien niet bepaald wordt welke wet er, met inachtnaam van de regels van het Internationaal Privaatrecht, dan wel dient te worden toegepast.

Indien de ex-echtgenoten verschillende nationaliteiten hebben, beveelt Professor Watté (*Les droits et devoirs respectifs des époux en droit international privé*, Larcier, Brussel, 1987, pp. 251 e.v.) de toepassing aan van de wet van de woonplaats van de eiser van het onderhoudsgeld. Een belangrijk deel van de rechtsleer en rechtspraak houdt het echter op de toepassing van de *lex familiae*, d.w.z. de wet die ook van toepassing is op de persoonlijke gevolgen van het huwelijk. In de meeste gevallen is dit de wet van de echtgenoot, vaak de onderhoudsplichtige.

Indien de ex-echtgenoten dezelfde nationaliteit hebben, dan zijn rechtspraak en rechtsleer het erover eens dat het de gemeenschappelijke persoonlijke wet is die geldt.

In beide gevallen kunnen, volgens de rechtsleer, te nadelige gevolgen voor de schuldeiser verminderd worden door de openbare orde in te roepen.

Teneinde aan de onzekerheid omtrent de toe te passen wet te verhelpen, zou men kunnen overwegen om de draagwijdte van het voorbehoud te beperken m.a.w. niet

.../...

het verdrag in zijn geheel buiten werking te stellen, maar enkel de regel van het perpetuatio iure, vervat in artikel 8. Deze oplossing wordt ook gesuggereerd door Professor Verwilghen in zijn verklarend verslag bij het verdrag (nr. 165).

Op deze manier zou artikel 4 op de gewone manier worden toegepast en wordt de partij in de zwakste positie beschermd. Dit komt overeen met de geest van het verdrag, met name een maximum aan bescherming aan de zwakste partij te verlenen, door een opeenvolging van wetten te voorzien, die van toepassing worden indien de voorgaande wet geen mogelijkheid schept tot het verkrijgen van een onderhoudsrecht".

Le Conseil d'Etat constate que, dans son rapport explicatif, M. Verwilghen suggère effectivement que, si un Etat entend faire usage de la réserve visée à l'article 14, 3., il déclare dès lors que seul l'article 8 ne serait pas appliqué et qu'en d'autres mots on en reviendrait à appliquer les règles générales énoncées aux articles 4 à 6. Selon le rapporteur, cette méthode répond plus à l'intention des auteurs de la convention que le texte formulé en des termes trop larges de l'article 14 (rapport cité, n° 165).

Il appartient au gouvernement de préciser, dans l'exposé des motifs, la portée qu'il entend donner à la réserve.

2.3. Pour ce qui est de la réserve visée à l'article 15, le fonctionnaire délégué n'a fourni aucune explication complémentaire.

.../...

EXAMEN DU TEXTEIntitulé

Dans l'intitulé, il conviendrait de remplacer le mot "faite" par le mot "signée".

La même observation vaut pour l'article 2.

Texte de la convention

Seules les versions françaises et anglaises de la convention sont authentiques. La version néerlandaise n'est qu'une traduction non officielle.

Sous réserve de ce qui précède, le Conseil d'Etat estime que la traduction néerlandaise pourrait être améliorée sur certains points :

- à l'article 2, alinéa 2, on écrira : "De met toepassing van het Verdrag ... in artikel 1 genoemde betrekkingen";
- à l'article 7, on remplacera les mots "personen die elkaar in de zijlinie bestaan" par "bloedverwanten in de zijlijn";

.../...

- à l'article 8, alinéa premier, on écrira : "In afwijking van de artikelen 4 tot 6 (1) beheerst, in de verdrag-sluitende staat waar de echtscheiding is uitgesproken of erkend, de wet die van toepassing is op de echtscheiding de onderhoudsverplichtingen ...";
- à l'article 8, alinéa 2, on remplacera les mots "De voorgaande alinea" par les mots "Het vorige lid";
- à l'article 9, on écrira : "Het recht van een openbare instelling om terugbetaling ... de wet waaraan de instelling is onderworpen";
- à l'article 10, 3., on écrira : "... wanneer de openbare instelling die onderhoud aan de onderhoudsgerechtigde heeft verstrekt, terugbetaling van haar uitkering vraagt";
- à l'article 11, alinéa 1er, on écrira : "De toepassing van de door het verdrag aangewezen wet kan slechts geweigerd worden indien zij kennelijk onverenigbaar is ...";
- à l'article 14, 1., on écrira : "tussen bloedverwanten in de zijlijn";

(1) Il semble y avoir une discordance entre le texte français et le texte anglais de la convention ("par dérogation aux articles 4 à 6"/"notwithstanding the provisions of Articles 4 tot 6"). Il peut se déduire du rapport explicatif de M. Verwilghen que le texte français rend le mieux l'intention des auteurs du texte (n° 152).

- à l'article 14, 3., on écrira à la fin : "... niet haar gewone verblijfplaats had";
- à l'article 18, alinéa 2, on remplacera les mots "De eerste alinea" par les mots "Het eerste lid";
- à l'article 26, alinéa 1er, on remplacera les mots "de eerste alinea van artikel 25" par les mots "artikel 25, eerste lid".

De kamer was samengesteld uit

de Heren W. DEROOVER,
Messieurs

P. LEMMENS,
L. HELLIN,

A. ALLEN,
H. COUSY,

Mevrouw F. LIEVENS,
Madame

La chambre était composée de

kamervoorzitter,
président de chambre,

staatsraden,
conseillers d'Etat,

assessoren van de
afdeling wetgeving,
assesseurs de la
section de législation,

griffier,
greffier.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. P. LEMMENS.

Het verslag werd uitgebracht door de H. B. SEUTIN, auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de H. J. DRIJKONINGEN, referendaris.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. P. LEMMENS.

Le rapport a été présenté par M. B. SEUTIN, auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. J. DRIJKONINGEN, référendaire.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER,

DE VOORZITTER - LE PRESIDENT,

F. LIEVENS

W. DEROOVER